

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

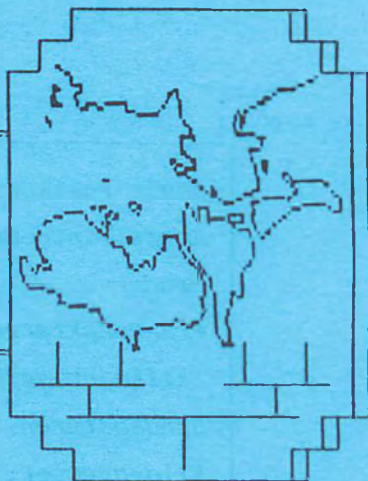
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSHISTORISK FORENING
FOR
STORSTRØMS AMT

ARSSKRIFT 1993

Rødderne

9. Årgang

Indholdsfortegnelse:

<i>Gamle Postkort</i>	<i>: Side</i>	<i>1</i>
<i>Kancelliets Brevbøger</i>	<i>: -</i>	<i>5</i>
<i>Bønder</i>	<i>: -</i>	<i>7</i>
<i>Fra Redaktøren</i>	<i>: -</i>	<i>13</i>
<i>Skiftejurisdiktioner</i>	<i>: -</i>	<i>14</i>
<i>Søndagsturen.....</i>	<i>: -</i>	<i>17</i>
<i>Kildegrupper.....</i>	<i>: -</i>	<i>22</i>
<i>Udvandrere.....</i>	<i>: -</i>	<i>24</i>
<i>Litt.....</i>	<i>: -</i>	<i>28</i>

Programmet for sæsonen 1993/94 findes midt i bladet

Er man begyndt at slægtsforske og det er gået op for en, at det ikke er noget, man klarer i løbet af en vinter, vil man hurtigt finde ud af, at der også er mange andre ting, end lige den dato, der er for fødsel, dåb, konfirmation, vielse, dødsfald og begravelse, der har interesse. Man må også prøve at gå lidt utraditionelle veje.

Når man starter sin slægtsforskning, viser det sig ofte, at der alligevel har været interesse for det før - i familien -, men der har ligesom ikke været nogle, der lagde ud. Måske en tante eller onkel har snuset en smule til forskningsarbejdet, og kan man blive ejer af sådanne optegnelser, er det en god begyndelse. Det kræver kun, man slår tingene efter.

Mange gange på loftet - i en cigarkasse eller i en gammel skotøjsæske -, ligger der ting og sager, som ligefrem kan få tænderne til at løbe i vand. Kan man ikke blive ejer af det, er det tit således, at familien dog er villige til at låne det ud til kopiering, hvis dette lader sig gøre, og så kan det næstbedste godt gå an, hvis ikke man kan få originalerne. Det kan altså betale sig at gå på jagt på loftet og i pulterkammeret, for at se, hvad der egentlig gemmer sig der.

GAMLE POSTKORT er dejlige, både af personer og steder, og lykke er det, hvis familien også har husket at skrive bag på, hvem der er hvem og hvor husene har ligget. (De er måske revet ned for længe siden).

Navn bag på billeder - er desværre ikke ret tit noteret. Familien kendte da godt "Tante Anna", så hvorfor skulle de dog skrive "Tante Anna" bag på billedet - alle kunne da se, hvem hun var!

I denne mængde af materiale, kan man også være så heldig, som vort medlem Bodil Madsen i Vordingborg var - at finde en masse GAMLE POSTKORT, som hendes morfar, i sine unge dage, har sendt til sin søster. Her har det været muligt at læse, hvor han har boet samt, at han har været noget tøvende med at forlove sig med en ung dame, han kendte. Han bestemmer sig endelig og melder sin ankomst med påhæng. Om han blev forlovet med den unge dame, melder historien ikke noget om, men det er ikke den dame, som blev Bodils mormor. Hende blev han gift med 3 år senere.

Det er ikke sikkert alle er så heldige at finde breve eller GAMLE POSTKORT, som familien har gemt. Finder man GAMLE POSTKORT, kan de være spændende i sig selv og fortælle os en masse om, hvordan der har set ud engang. Selv om den korrespondance, der evt. er bag på GAMLE POSTKORT, ikke er relevant for en selv, så giver den trods alt et billed af forholdene om længst forsvundne tider.

Det Kgl. Bibliotek ligger inde med en stor samling GAMLE POSTKORT fra STENDERS FORLAG, der har fotograferet samtlige købstæder i Danmark. Disse kan erhverves i kopi, mod betaling.

Frimærkehandlere har også GAMLE POSTKORT til salg, men ofte til en højere pris på grund af, at der i mange tilfælde er frimærke på, men på frimærkeudstillinger kan det tit betale sig at tage en runde. Forhandlerne har dem som reglen sorteret efter nutidens postnr.

Læg også vejen forbi lokalarkivet, det er de mest besynderlige ting, sådanne arkiver ligger inde med.

Kommer man i forbindelse med noget familie, som man

ikke kendte i forvejen, kan det tænkes, de ligger inde med breve, GAMLE POSTKORT eller andre ting. Mange gange er det de underligste steder - ting kan være havnet - og da det ikke er alle, der har den samme interesse for tingene, kan man måske være heldig at "arve". Mange har helt glemt, de havde det liggende. Spørg rundt omkring, hvis dine nærmeste ikke har noget, også hos de ældre - eller især hos de ældre, det er nemlig også vigtigt at få snakket med dem, inden det er for sent.

Her skal man sørge for, når man sidder og taler med dem, at det ikke bliver for journalistisk, med en lang række spørgsmål. Taler man om gamle dage i al almindelighed, kommer der tit mange flere ting frem, ved almindelig samtale - frem for en masse spørgsmål.

Tit - er det svar man får - nemlig:

"... Det kan jeg da ikke huske"
Husk derfor at tage noget materiale med - specielt om gamle dage - måske nogle GAMLE POSTKORT, som kan hjælpe hukommelsen igang.

Får du nogle gode oplysninger, så glem ikke at slå tingene efter, hvor det er muligt. Hukommelsen er ikke altid, hvad den har været. Hvor tit er vi ikke selv ude for, at en episode, som vi så bestemt mente, skete for et par år siden, i virkeligheden ligger endnu flere år tilbage, end vi troede. Men det, de ældre fortæller, kan tit og mange gange være en ledetråd.

Jette Stoltzenberg

Af de i Danske Kancelli i ældre tid førte kopibøger,

registre og tegnelser

påbegyndte rigsarkivet 1885 en udgivelse i uddrag: Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold - indtil år 1800 - to rækker kopibøger: registrene omfattede de såkaldte "åbne breve", indledt med formlen: Vi (kongen) gøre alle vitterligt, og tegnelserne de "lukkede breve", eller "missiver", indledt med formlen: Vor synderlige gunst tilførn. Rækkerne var indledt topografisk: Sjællandske registre, fynske registre osv. For tiden til 1641 er de trykt fuldstændig eller i uddrag. Nedenstående er uddrag fra året 1556

23 Juli (Sørup). Aabent Brev, at Rasmus Hansen, der er barnefødt paa Gods, som hører til Nørre Kirkeby Kirke, og har været Borger i Stubbekjøbing i nogle Aar, men nu klager over, at han for Armodis Skyld ikke kan "besidde" nogen Gaard i Landsbyen, maa være fri for at deles til Stavns mod Forpligtelse til at vedblive at bo i Stubbekjøbing og være Borgmester og Raadmænd der lydig.

30. Juli (Stubbekjøbing). Aabent Brev, at da Bønderne i Skouby og Soersøe trættes med Bønderne i Gundesløf og Bafuerup om Græsgang, naar deres Marker, som Brednoer løber imellem, ligge til Fælled mod hverandre, saa bestemmes, at Bøndernes i Skouby og Soersøe skulle optage det Gjærde, som de have sat langs med Brednoer og sætte deres Hestehavegjærde der hvor

det fra Arilds Tid har staaet. Begge Parter skulle forholde sig med Græsgangen, som, de fra gammel Tid have gjort.

3. Aug. (Nykjøbing). Aabent brev, at Anders Skat paa Bogeø paa den ene Side og Niels Ifuensen, Oluuf Hansen, Jens Jude og Hans Bøn, Borgere i Stege, paa den anden havde været for Kongen, Byrge Trolle, Eyler Rønno, Per Oxe og Christoffer Huitfeld i Anledning af et Vidnesbyrd, som de nævnte 4 Borgere i Stege havde aflagt mod Ander Skat, at han ikke opførte sig tilbørlig, da han boede i Stege som Skomager. De striddende Parter forligtes i Mindelighed om, at Vidnesbyrddet skulle agtes, som om det aldrig var udgivet.

* * * A D R E S S E R * * *

Hermed en opfordring til alle bladets læsere. Hvis I falder over interessante slægtshistorisk-relevante adresser på ferier i udlandet, så send et par linier til redaktøren. Det kan måske komme andre medlemmer til gavn og nytte. Mange gange bruger vi jo vor ferie i slægtsforskningens øjemed.

* * * * B Ø N D E R * * * *

OPRINDELIG VAR ALLE BØNDER FRIE OG SELVEJERE, MEN I LØBET AF MIDDELALDEREN BLEV FLERE OG FLERE FÆSTERE UNDER EN HERREGÅRD. IKKE FORDI DE BLEV TVUNGET TIL DET, MEN SIMPELT HEN FORDI DET KUNNE BETALE SIG. VED AT BLIVE FÆSTERE SLAP BONDEN FØRST OG FREMMEST FOR DE FLESTE SKATTER. GANSKE VIST SKULLE HAN I STEDET BETALE EN FÆSTAFGIFT - *landgilde*. - MEN DEN VAR MINDRE END SKATTERNE, OG DEN VAR UÆNDRET FRA ÅR TIL ÅR.

DESUDEN KUNNE HAN SOM FÆSTER REGNE MED HJÆLP FRA HERREMANDEN I DÅRLIGE TIDER. MAN SKAFFEDE SIG ALTSÅ TRYGHED VED AT GIVE AFKALD PÅ NOGET AF SELVSTÆNDIGHEDEN. MEN SELV LANDGILDEN KUNNE DET UNDERTIDEN VÆRE SVÆRT AT SKAFFE, OG DET BLEV DERFOR EFTERHÅNDEN ALMINDELIGT AT BETALE LANDGILDEN I FORM AF ARBEJDE - *hovearl* - FOR HERREMANDEN. DERVED KOM BONDEN IMIDLERTID IND I EN OND CIRKEL. JO MERE HAN SKULLE ARBEJDE FOR HERREMANDEN, DESTO VANSKELIGERE KUNNE HAN PASSE SIN EGEN BEDRIFT, OG DESTO RINGERE BLEV HANS STILLING, OG JO MERE AFHÆNGIG BLEV HAN AF HERREMANDEN.

DER ER SAGT OG SKREVET MEGET OM ONDE HERREMÆND OG BONDEPLAGERE, MEN I LANGT DE FLESTE TILFÆLDE VAR HERREMANDEN BÅDE FORSTÅENDE OG IMØDEKOMMENDE, FOR FÆSTEBØNDERNES DÅRLIGE KÅR KOM JO OGSÅ TIL AT GÅ UD OVER HAM. HER SOM I ANDRE TILFÆLDE HAR MAN HÆFTET SIG MERE VED OG TALT MERE OM DE ONDE END OM DE GODE FORHOLD. OG SÅ MÅ DET IKKE GLEMES, AT BØNDERNE SELV MÅSKE IKKE ALTID

VAR SÅ GODE SOM DE BURDE VÆRE. DEMOKRATI PÅ ARBEJDSPLADSEN ER ET NYT UDTRYK, MEN BEGREBET ER GAMMELT OG KENDES OGSÅ I FÆLLESSKABETS TID. I HVER LANDSBY VALGTE BØNDERNE EN OLDERMAND FOR EET ÅR AD GANGEN. NÅR HAN BLÆSTE I BYHORNET, SKULLE ALLE BYENS GÅRDMÆND SAMLES TIL BYSTÆVNE. OFTE FOREGIK DET PÅ ÅBEN PLADS, HVOR DER RUNDT ET TRÆ VAR ANBRAGT EN STEN FOR HVER AF GÅRDENE. PÅ BYSTÆVNERNE TOG MAN BESTEMMELSER OM PLØJNING, HØSLET, KORNHØST OG ANDRE VIGTIGE ARBEJDER, DER AF PRAKTISKE GRUNDE MÅTTE UDFØRES PÅ SAMME TID. SÆRLIG VIGTIG VAR FASTSÆTTELSEN AF DEN DAG, HVOR MAN SKULLE "OPGIVE ÆVRET", D.V.S. LADE KREATURERNE GÅ OVER ALLE MARKERNE EFTER HØSTEN VAR I HUS. HAVDE NOGEN VÆRET FORSØMMELIG MED HENSYN TIL AT VEDLIGEHOEDE HEGN OG VEJE, LADET SINE KREATURER GØRE SKADE PÅ ANDEN MANDS MARK ELLER PÅ ANDEN MÅDE FORBRUDT SIG MOD BYENS LOV, BLEV OGSÅ SÅDANNE SAGER BEHANDLET PÅ BYSTÆVNET. OLDERMANDEN IDØMTE DE SKYLDIGE BØDER, DER BLEV AFMÆRKET PÅ "BYSENS KÆP". DENNE VAR INDDELT I LIGE SÅ MANGE FELTER, SOM DER VAR GÅRDMÆND I BYEN, OG HVERT FELT VAR FORSYNET MED DEN PÅGÆLDENDES INITIALER ELLER BOMÆRKE. NÅR ÅRET VAR GÆT, SAMLEDES MAN FOR AT UDPEGE EN NY OLDERMAND, OG SAMTIDIG BLEV DE NOTEREDE BØDER INDLØST.

DET SKETE SOM REGEL I ØL ELLER BRÆNDEVIN, FOR DET HAVDE ALLE, MENS DET OFTE KNEB MED KONTANTER. OG PÅ DENNE MÅDE BLEV DER IKKE SÅ SNART STRID OM, HVAD BØDERNE SKULLE BRUGES TIL.

I FÆLLESSKABSTIDEN LÅ ALLE GÅRDE OG HUSE SAMLET I LANDSBYERNE. HVER GÅRD HAVDE SIN JORD. MEN ALLIGEVEL BLEV AL DEN JORD, DER HØRTE TIL EN LANDSBY, I NOGEN

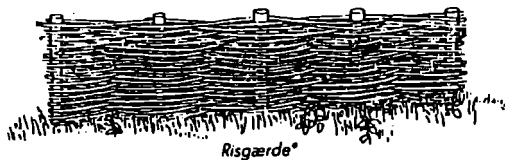
Ordbog:

BYSTÆVNE, samlingsplads for landsbyens gårdmænd, hvor de vedtog beslutninger om landsbyens anliggender. Når oldermanden sammenkaldte landsbyens mænd til møde for at træffe aftaler eller drøfte emner af fælles interesse, fandt sådanne sammenkomster sted på bystævnet, landsbyens officielle samlingsplads. I regnvejr eller i den kolde årstid holdtes dette stævne, der også kaldtes grandestævne, ikke altid under åben himmel, men i oldermandens gårdsport eller stue. Fra visse egne af Fyn, Sjælland, (Kolding-egnen?), Samsø og Falster kendes stensatte bystævner, en krans eller række af kampesten, som mændene sad på under forhandlingerne. Oprindeligt var der lige så mange sten som gårde i landsbyen. På Stevns, i Sydsjælland, på Langeland og enkelte andre steder, fandtes en "majbænk" græsbenk, eller "majsten" på byens stævneplads. På Lolland fandt bystævnerne sted ved "gadeskoven", et stort træ, omgivet af en cirkelrund, indgærdet jordforhøjning.

GRAD BETRAGTET SOM EN HELHED. LANDSBYENS JORD VAR IND-DELT I VANGE - SOM REGEL 3 - OG DISSE VAR OPDELT I EN MÆNGDE MINDRE STYKKER KALDET ÅSE, OG DERES ANTAL OG STØRRELSE RETTEDES SIG EFTER JORDENS BONITET, TERRÆN OG ANDRE NATURFORHOLD. HVER ENKELT ÅS VAR IGEN DELT I LIGE SÅ MANGE AGRE, SOM DER VAR GÅRDE I BYEN.

DETTE GAV EN MEGET RETFÆRDIG FORDELING AF JORDEN, FOR ALLE FIK NOGET AF AL SLAGS JORD, MEN DET VAR SAMTIDIG EN MEGET UPRAKTISK FORDELING, FORDI DE ENKELTE GÅRDE KUNNE HAVE DERES JORD SPREDT PÅ MERE END 100 STEDER.

DENNE ULEMPE SØGTE MAN AT AFHJÆLPE VED HVERT ÅR KUN AT HAVE EEN BESTEMT AFGRØDE I HVER AF VANGENE, OG NÅR ALLE SÅ UDFØRTE DE FORSKELLIGE ARBEJDER PÅ SAMME TID, KUNNE DET SKE UDEN ALT FOR STORE SKADER PÅ ANDRE MARKER. DENNE FREMGANGSMÅDE BETØD OGSÅ, AT HELE DEN ENE VANG HVERT ÅR LÅ HEN TIL GRÆSNING, OG DERVED KUNNE MAN

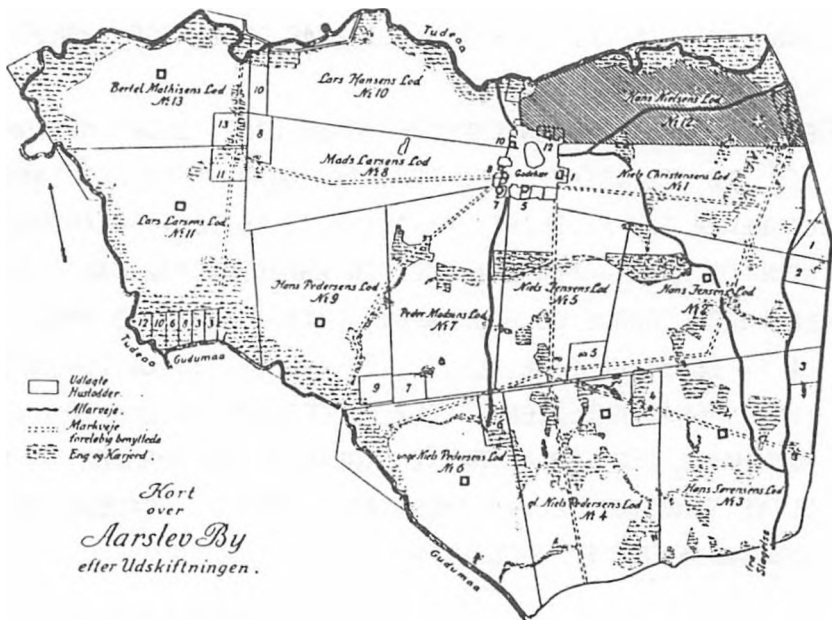
SPARE HEGN OMKRING DE ENKELTE MARKER OG NØJES MED AT INDHEGNE HELE VANGEN, MEN DENNE DRIFTSFORM BETØD ALLIGEVEL ET HELT UTROLIGT SPILD AF TID OG ARBEJDSKRAFT.

I TIDEN EFTER 1750 OG NAVNLIG I TIDSRUMMET 1780-1800 BLEV DER GENNEMFØRT EN LANG RÆKKE LANDBOREFORMER. DEN VIGTIGSTE AF DISSE VAR JORDENS UDSKIFTNING, HVORVED HVER BONDE FIK SIN JORD SAMLET PÅ EET STED, SÅLEDES AT

HAN IKKE LÆNGERE VAR AFHÆNGIG AF DE ØVRIGE BØNDER I LANDSBYEN.

DENNE REFORM GAV DEN ENKELTE BONDE LANGT BEDRE MULIGHEDER END TIDLIGERE, MEN DEN FIK OGSÅ HELE DET DANSKE LANDSKAB TIL AT SKIFTE KARAKTER. IKKE BLOT FORANDREDES VEJE OG HEGN, MEN BEBYGGELSEN ÆNDRERES RADIKALT, IDET EN MÆNGDE GÅRDE OG HUSE BLEV FLYTTET FRA LANDSBYEN OG UD PÅ DE TILHØRENDE LODDER. DE FLESTE VILLE DOG NØDIG FLYTTE FRA LANDSBYEN OG DET FÆLLESSKAB OG DEN TRYGHED, MAN HAVDE DER. NOGLE MENTE LIGEFREM, AT BØRNEBØRNE MÅTTE BLIVE SINDSYGE ELLER ÅNDSSVAGE, NÅR DE SÅLEDES BLEV ISOLEREDE UDE PÅ ØDEMARKEN.

OFTE MÅTTE PROBLEMERNE LØSES VED LODTRÆKNING, MEN NOG-
LE STEDER KLAREDE MAN SIG MED EN KOMPROMISLØSNING VED
AT BRUGE DEN SÅKALDTE STJERNEUDSKIFTNING, HVOR ALLE
LODDERNE GJORDES KILEFORMEDE. DET GAV GANSKE VIST IKKE
IDEELLE DYRKNINGSFORHOLD, MEN GÅRDENE KUNNE BLIVE,
HVOR DE VAR.

EN DEL LANDSBYER PRÆGES ENDNU AF EN STJERNEUDSKIFT-
NING, OG I NOGLE TILFÆLDE KAN MAN I BYERNES MODERNE
GADENET GENFINDE STJERNEUDSKIFTNINGENS MØNSTER.

("Bønder i 100 Slægtled": udgivet af Dansk landbrugs
Grovvareselskab, dlg, November 1972)

F R A R E D A K T Ø R E N

Redaktøren modtager gerne korte eller længere bidrag fra foreningens medlemmer, der kan være til gavn for andre ligesindede.

Har du i din slægt en spændende familie, du kunne tænke at gøre andre delagtige i, hører vi på redaktionen gerne om det.

Har du gode eller dårlige erfaringer på din vej gennem arkiv-junglen efter dine aner, ja - så vil vi gerne høre om det også.

Hvis du specielt har oplevet noget positivt, eller pludselig har fået dig en helt ny familie, kan det måske også "give blod på tanden" hos andre slægtsforskere.

Lad os fylde vort medlemsblad med gode/dårlige erfaringer til brug for andre medlemmer.

Måske kunne du også fortælle om, hvordan du kom igang med det at slægtsforske, og hvad det ellers har ført med sig.

Eftersøgninger modtager vi helst ikke, da vi allesammen har en dejlig mulighed for at søge efter vore aner i HVEM FORSKER HVAD, men en artikel bragt i bladet samtidig med et spørgsmål om netop den slægt, kan måske "give pote".

Jette Stoltenberg

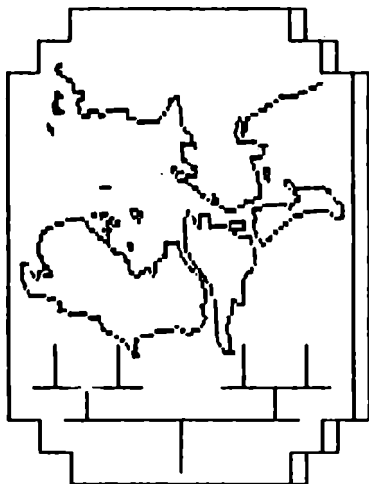
S K I F T E J U R I S D I K T I O N E R I

L a n d s i n s t r i k t e r n e	Lensbesiddere Godsejere Selvejere Hovedgårdsforpaktere Indsiddere	-1793	Amtmanden	
		1793-1919	Herredsfogeden eller birkedommeren	
	Festere, også arvefestere	-1817	Godsejeren	
	Lejehusmænd Bøndergårdsforpagtere Godsforvaltere	1817-1919	Herredsfogeden eller birkedommeren 1817-50 havde lensbesidderne, Universitetet, Københavns Magistrat, Sorø Akademi og enkelte andre godsbesiddende institutioner endnu bevaret deres skiftemyndighed	LA
	Krongodset		Ridefogeden, jf. også under Ryttergodset	
	Ryttergodset	1670-1767	Regimentskriveren Efter ryttergodset ca.1770 var gået over til privateje, havde amtsforvalteren i Københavns, Hørsholms, Frederiksborgs og Kronborgs distrikter skiftejurisdiktion over det i distrikterne liggende krongods. 1850 bortfaldt amtsforvalterens skiftejurisdiktion.	
B y	Købstadsborgere	-1919	Magistrat og byfoged	LA
G e j s t g e	Præster Degne Klokkere Skoleholdere	-1807	Herredsprovsten	LA
		1807-1919	på landet.: Herredsfogeden i byerne.: Byfogeden	
	Hofetatens gejstlige personale ved hof- og slotskirkerne i København, Hillerød, Fredensborg og Helsingør. Lærerne ved Frederiksborg lærde skole.			Kgl. konfessionarius (skiftedokumenter kun 1724-87)
	Alle borgere	1919-	Det stedlige dommerembede	LA

- RA = Rigsarkivet
 LA = Landsarkiverne (de 4 Landsarkiver)
 LA Sj = Landsarkivet for Sjælland m.m.
 HA = Hærens Arkiv

PROGRAM 1993/94

SLEGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

VELKOMMEN TIL EN NY SÆSON
8 spændende foredrag

1994

* * * * *

TIRSDAG den 11. JANUAR

Bibliotekar NIELS CHR. RASMUSSEN hjælper os rundt i den mængde af litteratur, der findes på biblioteket om slægtsforskning og personalhistorie m.m.

ONSDAG den 23. FEBRUAR

Lektor CLAUDS BJØRN, LANDBOHISTORISK SELSKAB vil fortælle om stavnsbåndets ophævelse, landboreformerne, udflytningen og Reventlows nye syn på landbruget.

TORS DAG den 10. MARTS

GENERALFORSAMLING

Dagsorden iflg. lovene.

Efter generalforsamlingen vil ERIK KANN fortælle om udvandring til Amerika, og hvordan vi finder vor Amerikanske familie.

LØRDAG den 23. APRIL

Udflugt til FARØ - BROERNE med rundvisning af Vejformanden. Nærmere om dette senere.

* * * * *

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

- Formand.....: Ina Antonsen**
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP Tlf. 53 83 64 28
- Næstformand.....: Flemming Skov**
"Det grå Hus", Kongensgade 19
4800 NYKØBING F. Tlf. 54 85 98 46
- Kasserer.....: Bodil Madsen**
Kærmindevej 26
4760 VORDINGBORG Tlf. 53 77 08 45
- Sekretær.....: Ove Jørn Mortensen**
Græsvænget 12
4760 VORDINGBORG Tlf. 53 77 36 58
- Redaktør.....: Jette Stoltenberg**
Hallingparken 7, 6.sal
2660 BRØNDBY STRAND Tlf. 43 73 04 02
- Øvrige
bestyrelsesmedlemmer...: Børge Antonsen**
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP Tlf. 53 83 64 28
- Kirsten Esbensen
Ejegodvej 21, 1.sal th.
4800 NYKØBING F. Tlf. 54 85 19 33

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer een gang årligt.

For enkelte numre er prisen kr. 10,- (Årgang: 1)

kr. 15,- (Årgang: 2-3)

kr. 20,- (Årgang: 4-6)

kr. 30,- (Årgang: 7-9)

Kontingent.....: kr. 90,- for enkeltpersoner

kr. 160,- for ægtepar

H U S K ! A T M E L D E A D R E S S E Æ N D R I N G

Foredragene holdes, hvis ikke andet er anført, på det gamle bibliotek, Rosenvænget 17, Nykøbing F., kl. 19.30.

Foredragsaftnerne er åbne for alle interesserede. For ikke medlemmer betales kr. 20,- pr. gang.

Indlæg til "RØDDERNE" skal være Redaktøren i hænde senest den 1. Februar 1994.

S K I F T E J U R I S D I K T I O N E R I I

K ø b e n h a v n	Civile rangspersoner	-1771	Hofretten	LA Sj
		1771-1919	Hof- og statsrettens skiftekommission	
	Civile embedsmænd og funktioner (kgl. betjente) uden for rangen	-1771	Borgretten	
		1771-1919	Hof- og statsrettens skiftekommission	
	Alle borgere	-1771	Bytinget (Københavns skiftekommission)	
		1771-1919	Hof- og statsretten skiftekommission	
	Københavnske fallitboer	1872-1919	Sø- og handelsretten	
B o r n h o l m	Landbefolkningen	-1761	Skifteskriveren	LA Sj
		1761-1919	Hærredsfogeden	
	Bybefolkningen	-1919	Byfogeden	
	Christiansø	-1855	Auditøren ved fæstningen	
		1855-1919	Hærredsfogeden i Østerherred	
	Store Magleby (Amager) Dragør		Schouten (skifteprotokollen kun 1812-21)	LA Sj
	Menigheden (Jøderne)	1736-1814	Menighedens forstander	LA
	(Universitetet) Professorer, Betjente, Studenter De såkaldte "lærde mænd"		Konsistorium (kun få rester bevaret i universitetets arkiv)	RA
H i l i t ø r e	Landetaten officerer	1743-1846	Landetatens generalauditør	RA
	underofficerer menige		Regimentsauditøren	HA
	Søetaten højere officerer, fra kap- tajnsrang øvrige sø-militære	1650-1771 1670-1779	Søetatens generalauditør Underadmiralitetetsretten	RA
	Alle borgere	1919-	Det stedlige dommerembede	LA

Som den opmærksomme læser sikkert har noteret sig, er vor flittigt benyttede foredragsholder Anna-Louise Alstrøm ikke at finde i rækken af nye foredragsholdere for den kommende sæson.

Fru Alstrøm ønsker ikke mere at holde foredrag, fordi det nu er tid for hende at få sin egen slægt sat på plads. Efter mange års forskning [for sig selv, og for andre], vil hun nu helt hellige sig sine egne aner, for at få dem publiceret.

Vi - i "Slægtshistorisk Forening for Storstrøms Amt" ønsker fru Alstrøm held og lykke med skriveriet, og siger tak for de mange gode foredrag, det er blevet til i tidens løb - og så venter vi spændt på at se resultatet.

Jetta Støttenberg

!!!HUSK!!HUSK!!HUSK!!HUSK!!!

Ved enhver henvendelse til arkiver, præster og foreninger

anbefales det at medsende en FRANKERET SVARKUVERT.

Skriver man til udenlandske kontakter. husk da altid en

INTERNATIONAL SVARKUPON, som kan købes på posthuset.

* S Ø N D A G S T U R E N *

Det store detektiv arbejde man lægger for dagen som slægtsforsker for at finde sine "Rødder" frem i dagens lys medfører, at man kommer langt rundt omkring i landet.

Afhængig af, hvor ens forfædre har levet, finder man kroge, flækker, landsbyer, sogne og købstæder, hvor man måske aldrig nogen sinde ville være kommet, hvis ikke det netop var på grund af slægtsforskningen.

Man skal ikke mange generationer tilbage i sin slægt - før man bliver i familie med landets bønder. Næsten 80% af Danmarks befolkning var før i tiden beskæftiget med en eller anden form for landbrug, enten som gårdejere, fæstebønder, husmænd, indsiddere eller inderster.

Skøde- og panteprotokollerne giver oplysninger om de enkelte parceller og matrikelnumre - og kort over de gamle landsbyer, måske både før og efter udflytningen, kan med held erhverves gennem Kort- og Matrikelstyrelsen.

Har man nu først fundet lokaliteten og gårdens placering på kortet, så må det være på sin plads at "kigge på sagerne."

"Søndagsturen" gik derfor med fuld overlæg til Fåre-vejle i Ods Herred, hvor der var ikke mindre end tre gårde og et hus, der skulle besigtiges.

Der var gjort grundige forberedelser hjemme fra. Ejerforholdene var tydeliggjort for de nuværende ejere, det kunne jo tænkes, at også de var interesseret i, hvem der havde boet der før. Hvis de ikke skulle vide det!

Tasken var pakket med oplysninger, som var fundet på Landsarkivet, hos Kort- og Matrikelstyrelsen og på det Lokalhistoriske Arkiv i Asnæs (som en hver by eller et hvert sogn - med respekt for sig selv har).

Jeg allierede mig med min svoger, der er kunstmaler, og han var parat til at skitsere gårdene i nogle blyantstegninger. Tegneblok og papir samt fotografiapparat var gjort klar. Der skulle ikke mangle noget, for at få gode billeder og notater med hjem.

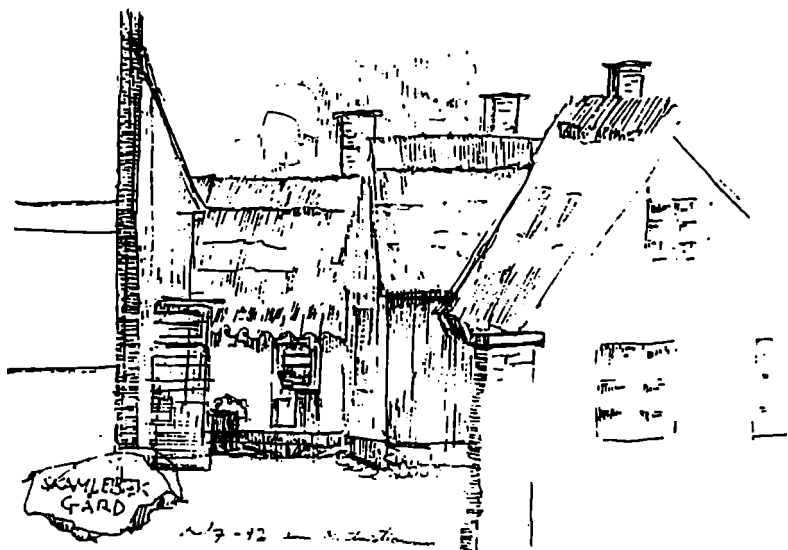
Den første gård, der skulle besøges var "Lyshøjgård" i Veddinge. Den havde været i familiens eje fra 1835 til 1925, og var min mors fødegård. Den blev studeret fra alle verdenshjørner - der blev taget billeder af den - den blev skitseret, fra vognporten, og efter alt dette var det så tid til at "banke på". Det nåede vi dog aldrig, for et galt kvindemenneskes hoved kom til syne i et vindue, og havde nær smidt os på porten.

Da vi fik fremsagt vort ærinde, blev tonen slækket lidt. Ejerne kom ud på gårdspladsen og det endte med en hyggelig sludder dog uden de store tilkendegivelser, og de oplysninger, de havde, var for intet at regne, sammenlignet med det vi i forvejen selv kendte til. Vi fik at vide, at der måske engang i fordums tid var en ejer, der skulle have hængt sig i laden, den fornemmelse havde beboerne, men en sådan ugerning er ikke dukket op i efterforskningen [men det kan jo altid være en god historie].

Kun en enkelt længe er tilbage fra dengang gården blev udflyttet.

Gård nr. 2 på turen, "Skamlebækgård" i Ordrup, hvor min oldemor er født, blev derefter taget i øjesyn og det startede på samme måde med tegning af stuehuset, samt fotografering. Vi henvendte os til ejeren og hendes datter og fortalte, at gården havde været i familiens eje fra 1836-1880 og i hvilket ærende vi var kommet (min oldemor blev gift med sognefogden fra først omtalte "Lyshøjgård"). Den modtagelse vi her fik, var milevidt fra den foregående. Vi blev budt inden for. Interessen var stor med det samme.

Desværre for hende - og for os - var, at manden var død en uges tid forinden, og det bar samtalen præg af, men vi fik lov til at se gårdens indhold samt udenoms faciliteterne. Bygningerne har ligget der

siden ca. 1790, hvor de blev udflyttet.

Det er senere blevet til flere givtige besøg.

Ved samtale med disse mennesker blev vi helt klar på, hvor nøjagtig den sidste gård "Fårevejlegård" lå, og så var det kun at køre videre.

Gården er udflyttet af mine tip-tip-oldeforeldre, men

desværre nedbrændt i 1929, så heller ikke denne gård er tilbage i sin oprigtige udformning.

Vi tog den i øjesyn. Det var mine tip-oldeforældre, der fraflyttede i 1836 for at flytte til "Skamlebækgård".

Når der pludselig kommer folk anstigende og fotografere ens hjem, må man da finde ud af, hvordan det kan have sine sammenhæng! Ejeren kom os i møde i sin traktor ude på vejen for at få stillet sin nysgerighed, men kun nogle få ord gjorde, at han var klar over besøgets sammenhæng og vi blev venligt budt indenfor, hvor der var kaffe og nybagt kage. Det medbragte materiale blev bredt ud og de kom selv frem med flere ting, som havde interesse og der blev diskuteret på livet løs. Der blev sat mange ting på plads og de nuværende ejere viste sig at være ud af min slægt. Ægteparret er fætter og kusine, så de har begge rødder i samme familie i Ods Herred. Også her er det blevet til adskillige besøg efter denne tur.

Konklusionen af en sådan "søndags-tur" må være, at det sandelig godt kan betale sig at finde de steder, hvor anerne har boet og så prøve at opsøge de nuværende ejere, for i det store hele er de fleste mennesker vældig imødekomende, når man kommer med sit materiale under armen, dog kræver det nok, man er rimelig godt forberedt, inden man kører hjemmefra.

Bruno Ahlquist (JS)

Landstingsarkiver

Skøde- og panteprotokoller

Stiftamts- og amtsarkiver

Brandforsikringsarkivalier 1761-99

Landvæsenprotokoller

Skifteprotokoller

Amtstuearkiver

Skattekøbtebøger (selveje)

Rytterdistriktsarkiver (amtstue)

Jordebøger

Fæsteprotokoller

Skifteprotokoller

Retsbetjentarkiver

Skøde- og panteprotokoller (med Realregistre)

Tingbøger

Skifteprotokoller

Auktionsprotokoller

Synsforretninger (især 1787 66)

Brandforsikringsarkiver (1800-72)

Forsikringsprotokoller

Taksationsprotokoller

Provstearkiver

Gejstlige justits-, skifte- og auktionsprotokoller

Sognekaldsarkiver

Mensalgodsets fæste- og skifteprotokoller

Godsarkiver

Skøder

Jordebøger

Fæsteprotokoller

Skifteprotokoller

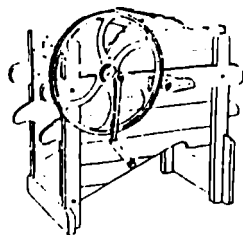
Udskiftningsager

Regnskaber

Synsforretninger

Skatteafskrivningsbøger

Hoveriarkivaler

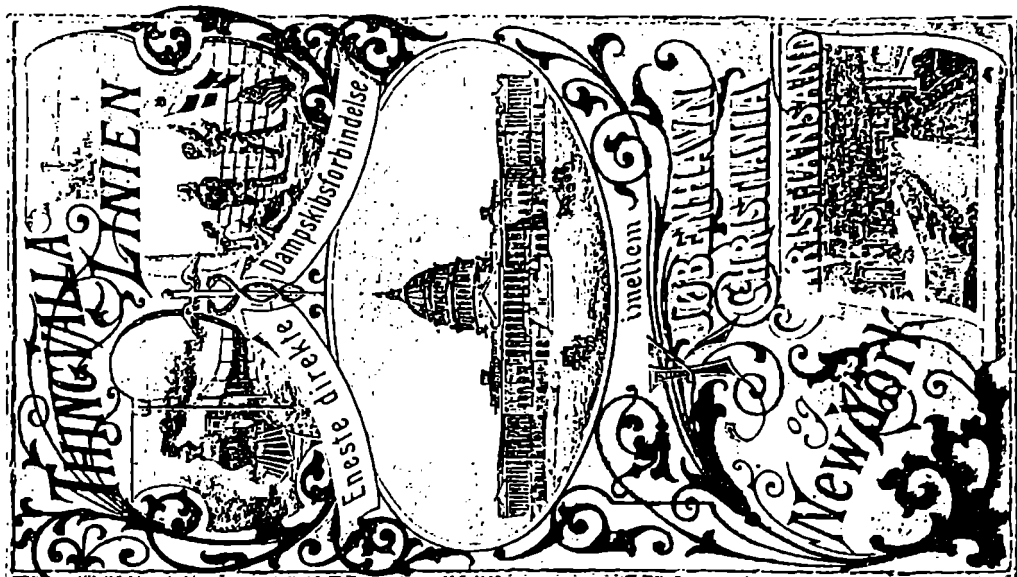
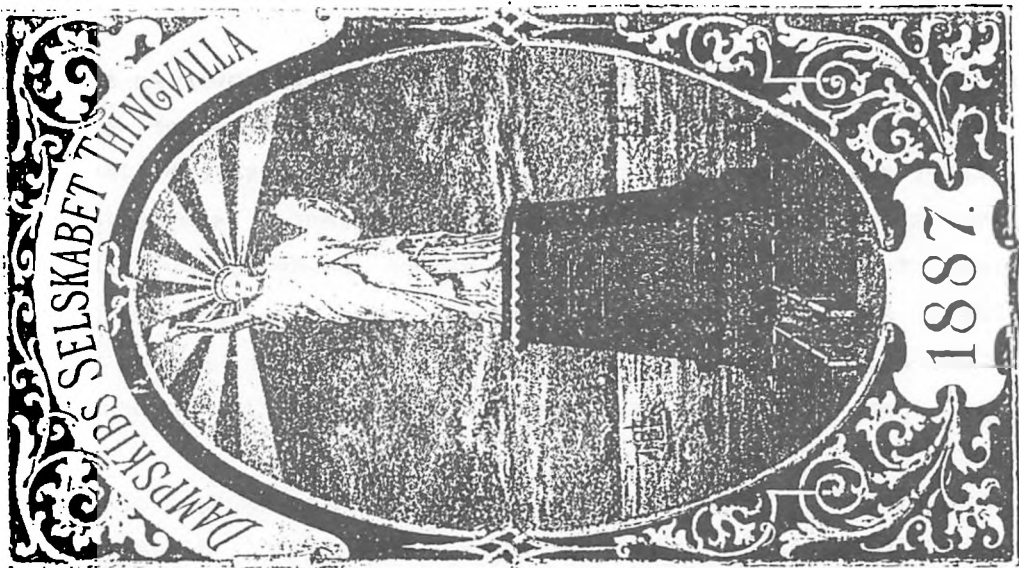

Pigtærskemaskine

I tiden mellem 1840-1914 er der ca. udvandret fra Europa til Amerika 52.000.000 mennesker, hvoraf Danmark tegner sig for de 300-350.000. De første udvandring fra Danmark er koncentreret for det første.: Bornholm, for det andet...: Sydsjælland, Lolland og Falster, for det tredje...: områderne omkring Sydfyn, Langeland og omliggende øer, og for det fjerde...: Nordjylland.

Man regner med, at mennesker, der havde tilknytning til søen og som var bekendt med at sejle, lettere lod sig befordre til Amerika, da sejlturen på det tidspunkt tog ca. 4-6 uger. Senere blev den dog kortet noget af. Ved begyndelsen til første verdenskrig var sejltiden nede på 8 dage.

Udvandringen er sket på basis af landbefolkningen, som i første omgang vandrede fra land til by og bagefter til større byer, for til sidst at udvandre over "dammen" til Amerika. En ejendom på landet med far og mor, samt evt. 10-12 børn, havde ikke mulighed for at give alle børnene deres eget, så de måtte slås for sig selv. Steder, hvor jorden var dyrest, er udvandringen størst. Det var derfor tillokkende, at mange flyttede til byen - ind til industrien - hvor lønnen var større. Kunne de alligevel ikke her få fodfæste, fortsatte mange unge til Amerika. Iflg. Tyendeloven af 1854 tjente mange karle og piger på gårdene kun ca. 100,00 kr. om året (sammenlignende kan nævnes, at præsidenten for højesteret tjente 7.000,00 kr. årligt).

Bag- og forside af omslaget på en 72-sidet tryksag udgivet af "Post Dampskibs Selskabet Thingvalla Den eneste direkte Dampskibs Forbindelse mellem Skandinavien-New York" i 1887 med tekst på dansk og svensk.

(Erhvervsarkivet)

Billetten til Amerika kostede 125,00 kr., altså over en års-løn. Det var endda på mellemdæk, hvor mange mennesker blev stuvet sammen, og det var - vel at mærke - en enkelt billet. Der skulle være plads til så mange emigranter som muligt. Komfort fandtes ikke, tæt stuvet sammen boede og sov folk i deres køjer. De fleste af køjerne kom man ind i fra den ene ende, hvad der krævede rene gymnastiske øvelser. Luften var tyk, især på øverste mellemdæk, hvor man også fik den opstigende luft fra nederste dæk.

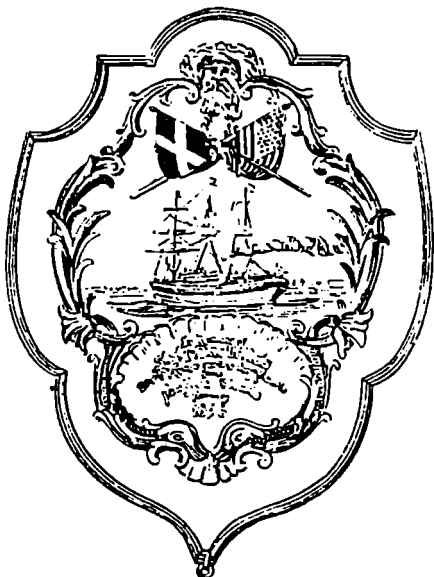
Udvandringen her fra Danmark var også fortrinsvis unge mennesker. Statistikken viser, det var 17-18-årige til 22-23-årige. Mange unge forlovede rejste hver for sig, for derefter at blive gift i New York, men ellers var det overvejende mænd, der udvandrede. Kvinderne "udvandrede" kun fra landet og ind til industrien, men der var dog mange unge piger, der var kommet i "ulykke", som tog med på turen til Amerika. Kun 2/5 var kvinder, resten var mænd. Udvandringssagerne findes på Landsarkivet i København. Man skal dog vide, hvornår vedkommende er draget af sted, for at finde ham/hende i registraturerne, der er ordnet kronologisk, dog i alfabetisk orden. Udvandre-Arkivet i Aalborg har de samme registre i kopi, men ellers koncentrerer de sig også med den korrespondance, der fandt sted mellem dem, der var udvandret og den tilbageblevne familie her i Danmark.

Mormonerne søgte at hverve mennesker til deres tro, de kunne stille en gratis rejse til Utah i udsigt. Omkring 1850 var der meget få danske emigranter til USA, men fra 1853 steg antallet takket være mormonerne.

Mormonerne skibslister findes gennem Københavns Politidirektørs-Arkiv, da det var hele 97%, som sejlede fra København i denne periode.

Mange blev ikke registreret på normal vis som udvandret, idet de lod sig hyre som arbejdskraft på skibene, der sejlede over. Når de kom frem til Amerika, var arbejdet slut, og derfor "hoppede" de bare af. Flere af skibene sejlede tomme hjem igen. Se derfor Mønstringslisterne på Erhvervsarkivet i Aarhus.

THINGVALLA SÖLVREJOLD

SKENKET AF SEANDINAVEN I AMERIKA.

Flere af dem, der var udvandret, fik en gratis tur hjem, for at hverve nye mennesker. De fik 10,- kr. pr. pers. som de kunne få med tilbage. Mange ude på landet turde ikke binde an med det nye, men når der kom en person, som de kendte, og som havde prøvet det, steg lysten og interessen for at udvandre - mere - og mange af de hjemvendte kunne sagtens have 300 mennesker med tilbage til

A M E R I K A .

Selle Stollenberg

Adresseliste på arkiver i udlandet blev bragt i "Rødderne" 7. årgang 1991

Nielsen, Chr. B.

Praktisk Raadgiver for Udvandrere til Amerika

Riismøller, Peter

*Rebild. Motiver og mål for udvandring og hjemfærd.
Hassing 1952.*

Jensen, Hans

*Vi tredie-classes udvandrere..... Hans Jensens rejse
til Amerika 1809. Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg
1978.*

Munchaus Petersen, Holger

Rejsen til Amerika. Med Thingvalla liniens udvandrerskibe før 1898. Høst 1977

Engberg, Idum

Danske nybyggere i Canadas skove. Gyldendal 1950

Hvidt, Kristian

*Danske veje vestpå. Politiken 1976.
Flugten til Amerika eller Drivkræfter i masse-
udvandringen fra Danmark 1868-1914. Universitetsfor-
laget i Arhus. 1971*

Kennedy, John F.

Et folk af indvandrere. 2. udgave. Samleren 1976

Knudsen, Gunnar

Amerika på oldefars og oldemors tid. Erichsen 1976

Schmidt, Jørgen W.

*Oh, du Zion i vest. Den danske mormon-emigration
1850-1900. Rosenkilde og Bagger 1964.*

*Brev fra Amerika Danske udvandrerbreve 1874-1922. Red.
af Marianne Hjort Hansen m.fl. Gyldendal 1981*